

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: *DUMINEC'A.*

<p>PRETIULU ABONAMENTULUI. Pentru Austro-Ungari'a: Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr. Pentru Romani'a si strainetate: Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.</p>	<p>PRETIULU INSERTIUNILORU: Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl. v. a.</p>	<p>Correspondentiele sè se adreseze Redactiunei „BISERIC'A si SCÓL'A.“ Èr banii de prenumeratiune la TIPOGRAFF'A DIECESANA in ARAD.</p>
--	--	--

Preoti'a romanésca.

IV.

Sunt in acésta lume multi ómeni, cari diu ca dusimani le facu multe incurcaturi si necazuri. Si a-deverulu este, ca ómenii, pre cari cutarele, seau cutarele ii-numesce dusimani ai sei, facu celui dusimanitu multe perplessitáti. Cu tóte acestea moral'a crestinésca ne dice se „iubimu pre vrasimasii nostri.“ Si totu omulu, carele a fost destul de luminatu, si si-a facutu de maxima a vietii sale a traí dupa acésta vecinica invetiatura, primita din ceriuri, s'a potutu convinge pre deplin, ca modulu seu de viétia si-a reversatu asupra-i ródele sale in bine, si nu s'a insielatu, nu s'a potutu insielá nici odata.

Sunt intre fratii nostri preoti unii, cari adeseori se plangu, ca ar avé dusimani in parochia, si ca prin acésta dusimania densii aru fi impedeati a produce mai multu prin activitatea lor pre terenulu bisericescu si scolariu.

Si voru fi avendu ceice se plangu de acést'a de siguru dreptate. Voru fi avendu adeca unii, seau alti dusimani, precum cu neputintia este, bagu seama in acésta lume, cá cinev'a se ocupe o anumita positiune, si se nu aiba dusimani sei. Si cu potintia este, cá in societatea nóstra romanésca se fia dóra mai multe dusimani, decât aiurea. Cu potintia este adeca, cá noi, cari traimu astadi se nu ne fim mantuitu de totu de multele necazuri ale inaintasilor nostri, caror'a poetulu le dice: „Pre voi ve nimicira, a pismeii reutate si órb'a neunire la Milcovu si Carpati.“

Este pré adevveratu, ca pism'a sparge cetáti si orasie, si ca preste totu face multa stricatiune, — precum adevveru este mai departe, ca ochii invidiosuni vedu in totu loculu altcum, decât ceeace vede o-

chii celuice se uita cu bunavointia. Cu tóte acestea si acestu reu socialu, daca elu ar fi esistandu, póte se aiba o insemnata parte buna, cand este studiatu si cunoscutu, si mai cu seama cand este prevenitu. Omulu, carele se crede incunjuratu de dusimani, traiesce de regula cu mai multa grije si cu mai multa socotéla; ér traiulu de acestu soiu scutesce pre totu omulu, carele si-lu insudiesce de multe rele si de multe necazuri.

Rentorcendu-ne dupa acésta mica excursiune la obiectulu, de carele vorbimu, se dicámu, si se credem si noi, ca póte se se intemple pre alocurea, cá unii dintre preotii nostri se-si aiba si densii dusimani lor. Se ni-se ierte inse, daca afirmámu cu tóta tari'a cuventului, ca ómenii crediuti si tienuti de dusimani potu se fia in acelasi ttmpu tienuti si de pedeca pentru o desvoltare mai repede pre terenulu vietii publice, si anume la noi in societatea nóstra, in viétia nóstra bisericésca si scolaria, si in specialu in viétia si activitatea preotiésca — pastoralá.

Are biseric'a lui Cristos unu caracteru specialu, propriu alu ei. Nu este o institutiune omenésca, ci este unu asiediementu dumnedieescu; ér a acestui dumnedieescu asiediementu caracteristica speciala este, ca nu se póte, nu este iertatu a-se conduce de lucruri si imprejurári trecetórie; ci se aiba totdeun'a unu modu de viétia si lucrare, in carele se se véda, ca celu ce lucréza, condusu este in activitátea sa numai si numai de lucruri neperitórie. Intemeiata fiend biseric'a, precum dice santulu Ambrosiu, pre temeliele apostoliloru, biseric'a remane cá si o stanca neclatita, ér valorile mării furióse nu potu se-o sguduie din temeliele sale. Biseric'a si-va urmá cu succesu cursulu ei totdeuna si intre totu feliulu de imprejurár

pana atunci, pana cand va sustá, si va lucrá pre aceste neclatite temelii.

Dar organulu, prin carele in prim'a linia lucra biseric'a sunt preotii. In urmare organe ale unui asiedimentu dumnedieescu fiend preotii, organe, prin cari Mantuitoriulu lumii si-revarsa pana la sfersitulu vécului darurile sale bogate asupra credintiosiloru, — nu ne este iertatu noue acelor'a, cari ocupámu acésta santa functiune sub nici unu feliu de imprejurári, a-ne lasá vre odata, cá se alunecám, si se-ne lasám condusi de lucruri mici, si imprejurári, cari vinu, si se trecu, fara se lase urme dupa sene.

Chiamarea nóstra este mai mare. Activitatea si functiunea nóstra nu este numai o functiune omenésca. Ea este mai multu. Ea trebuie se pórté timbrulu si caracterulu divinitáti. In intréga functionarea nóstra trebuie se se véda o armonia deplina cu missiunea si chiamarea dumnedieésca a bisericei lui Christos.

Pisma si dusmania au fost intre ómeni, de cand este lumea; dar ochiulu ageru, privindu in istori'a civilizatiunei neamului omenescu, póte afá, si se póte convinge de faptulul acel'a remarcabilu, ca cu cât este mai puternica activitatea bisericei, cu atât pism'a si dusimaniiele slabescu, seau incéta si vicevers'a.

Tóte imprejurárilé vietii nóstre actuale vorbescu deci, si pretindu dela noi, cá se lucrámu, si di si nópte se staruimu, ca se fimu „neamu alesu si preotia imperatésca.“

Vomu fi neaperatu, si vom trebui se fimu neamu alasu atât in sinulu neamului nostru, cât si in faci'a altoru neamuri atunci, cand in fiecare actu alu nostru se va vedé, ca lucrámu, si luptám cu inspiratiunea darului, si cand caracterulu prevalentu alu bisericei lui Christos se va vedé, si se va constata in tóte actele nóstre.

Zelulu celui ce lucréza se vede, si se constata, si nu se póte tagaduí. Esempululu bunu luminéza cá si o facia aprinsa. Rugatiunea, carea purcede din inima, imblandiesce si inaltia inim'a celui ce se róga, indreptéza si mantuiesco in acelasi timp si inimile celoru ce asculta acésta rugatiune; ér poft'a si sacrificiele, pre cari le aduce preotulu pre altariulu Domnului, nu potu se remana nebagate in séma, si se nu aduca róda multa in sinulu societáti, carea le vede, si le semte.

Sunt multe necazurile si multe incurcaturile, de cari suferé astadi societatea nóstra. Tóte aceste necazuri au o rea influentia asupra desvoltárii bisericei.

Ne tienu in bisericá pre totí in locu, si nu ne lasa se-ne misicámu mai liberu, nu ne lasa, se producem mai multu, si se facem binele in mai mare mesura.

Dar de a face acestu bine este multa trebuintia pentru tóta societatea nóstra, si neaperatu in prim'a linia pentru noi preotii.

Voimu se avem si noi preotii trecere si védia in lume, voimu se avem si noi mai multe cunoscintie, si mai multa influentia asupra poporului, pre carele lu-pastorim, voim apoi neaperatu, cá munc'a nóstra preotiesca se aiba mai multu sporiu in societatea, pre carea o pastorimu.

Tóte acestea le vom poté ajunge, nu este chipu si modru, cá se nu le ajungemu, si nu este putere omenésca, carea se-ne póta stá in cale, si se-ne impedece, cand in activitatea nóstra se va vedé, ca suntem si lucrám cu acea inspiratiune ddieésca, propria si caracteristica bisericei si preotiei lui Christos.

Se-se véda in tóte functiunile nóstre lucrandu puterea darului preotiei, de carea ne-am facutu partasi, si anume: in slujb'a dumnedieésca, in predica, in functiunile preotiesci, pre cari le seversim afara de bisericá, precum si in tóta viéti'a nóstra publica si privata.

In cultulu divinu indatace preotulu a imbraçatu pre sene santele orname, a incetatu de a fi omu. Elu este slujitoriulu altariului si seversitortulu santeloru taine, elu este reprezentantulu si locotiitoriulu mantuitoriului Christos pre pamentu. Este grea acésta si-tuatiune si acésta lucrare; dar darulu Domnului, carele tóte le póte, si carele lucréza printrensulu i-inescesce greutatea sarcinei. Inim'a preotului se inaltia prin acestu daru catra Celu Atotputernicu, si rugatiunea lui revérsa daru si mangaiare in inimile credintiosiloru.

Cand apoi acestu daru si acésta putere se va vedé lucrându si stepanindu intru noi in activitatea nóstra administrativa bisericésca, in sínóde, in comitete si in totu loculu, unde preotulu chiamatu este de lege, cá laolalta cu obscea crestinesca se lucre la conducerea si inaintarea bisericei si scólei si prin acestea la inaintarea poporului, atunci nu se póte, cá omu se mai fia intre noi, carele se-ne dusimanesca, seau se-ne impedece in lucrarea nóstra.

Omu este preotulu, dar unu omu, carui'a, pana atunci, pana cand se numesce apostolu alu Domnului, nu-i este iertatu a „face voi'a lui, ci voi'a Tatalui seu, carele a depusu pre umerii lui sarcin'a slujbei acesteia si puterea darului.

Aici si numai aici, numai in acésta putere potem cantá si aflá scutul, tari'a si puterea nóstra.

Astfelu procedendu, — „Domnulu va fi cu noi, de cine ne vom teme, seau de cine ne vom infricosiá.“

Trifu Siepetianu.

Firulu telegraficu ne-aduse Marti'a trecuta trist'a scire, ca unu venerabilu confrate alu nostru, parintele *Trifu Siepetianu*, parochu in Chiseteu a trecutu la cele eterne.

Reposatulu a fost unu preotu cu frie'a lui Dumnedieu, unu omu, carele portandu in inim'a s'a iubirea catra turm'a s'a cuventatória a staruitu cu unu zelu si cu o diligentia deosebita a manuá cu credintia armele bisericeii si a face diu parochia modelu in tóte privintiele.

Densulu a fost celu dantaiu intre preotii nostri, carele a intielesu ca romanulu se póte desvoltá numai tienendu contu de firea si inchinarea lui spre poesia.

Densulu a infientiatu inainte cu 30 de ani *primulu coru de plugari in Chiseteu*, acelu coru de plugari, dela carele au si procesu la infientiare tóte corurile de plugari din diecesele Aradu si Caransebesin.

Reposatulu si-a cascigatu prin punerea in practica a acestei nimerite idei meritu neperitoriu si istori'a civilisatiunei neamului romanescu din Banatu nu se va poté scrie, fara a-se aminti cu pietate numele densului.

Omu blandu fiendu din firea s'a, zelosu si activu cá preotu si dascalu alu neamului seu, — reposatulu nu pregetá a face si a pune in practica totu ceea ce vede, si observá, ca-póte se conduca poporulu seu la bine si la inaintare.

Viéti'a lui a fost o adeverata viétia preotiésca, o viétia, prin carea a constatatu, ca fiecare preotu, daca este insufletitu de chiamare, si traiesce conform chiamárii póte se-si face locu in cartea cea mare a vietii, in cartea, in carea se inducu cu litere neperitórie numele acelor'a, cari se distingu in acésta lume prin sporulu produsu pre terenulu vietii publice.

Prin reposatulu s'a constatatu mai departe, ca mare este plat'a muncitorului pentru faptele sale bune si pana cand se afla in acésta viétia.

Elu si-a vediutu incununata fapt'a s'a, si-a vediutu pre deplin resplatita in recunoscinti'a bisericeii si a natinnei depusa intru prisosintia cu ocaziunea jubileului opului maniloru sale, cu ocaziunea jubileului corului din Chiseteu, tienutu la 8/20. Septemvre 1881.

O serbatóre nationala, o serbatóre a poporului am serbatoritu cu acea ocaziune, dar o serbatóre, carea in acelasi timpu erá si o serbatóre a detorintiei implinite cu deplina conscientia de reposatulu preotu

Trifu Siepetianu, intemeiatorulu si sustienetoriulu acestui coru.

S'a dusu dintre noi si acestu venerabilu betranu, dar a lasatu dupa sene in corulu infientiatu de densulu unu monumentu neperitoriu, unu monumentu, carele vecinicu va vorbí despre densulu.

Pre reposatulu lu-deplange neconsolabil'a s'a familia, lu-deplange parochi'a s'a si corulu de plugari, intemeiatu de densulu. Lu-deplangemu noi toti, cari l'am cunoscutu, si l'am iubit.

Depunendu o lacrima pre mormentulu reposatului ne esprimámu mai antaiu condolenti'a facia de famili'a s'a remasa in doliu, ér reposatului nostru frate in Christos i-dicemu.

Odiernesce in pace, venerabile parinte, sufletulu teu se-lu asieze Dumnedieu cu dreptii, ér remasitiiloru tale pamentesci se le fia tierin'a usióra!

Binecuventata se fia amintirea t'a!

Epistolele parochului betranu.

VIII.

Iubite nepóte! Ti-am fagaduitu, ca-ti voui scrie despre reportulu dintre preoti si invetiatori. Dar cand am inceputu se-ti scriu, am bagatu de seama ca de greu lucru m'am apucatu. Dupa cum intielegu eu acésta tréba, lucrulu, de carele vreau se-ti scriu de asta data este, cum diceti Dvóstra cei teneri, cestiunea cea mai importanta pentru societatea nóstra. Si-apoi chiar eu, unu preotu betranu dela sate, omu din lumea vechia se-me apucu de acestu lucru mare, mi-se pare cev'a pré cutezatu. Dar dupace ti-am promis odata, nu potu se me mai dau inderetru, deórece me temu si eu de gur'a lumii, si nu voiescu se-mi dica si mie parintele pop'a Michaiu, precum l'am auditu dicendu altor'a, cari nu si-au tienutu cnventulu, ca: „boulu se léga cu streangulu, ér omulu cu vorb'a.“

In lucrulu, de carele vreau se-ti scriu de asta data eu am aflatu, ca preotulu este preotu, si invetictoriulu invetiatoriu. Si in satele si locurile, unde preotulu este preotu si invetiatoriulu invetiatoriu, epistol'a acést'a a mea nu are cautare. Si mi este frica, ca prin astfelu de sate nici nu o va cetí nimenia.

Si cât ar fi de bine, daca acésta carte a mea n'ar fi cetita in nici unu satu din diecesa seau celu putien daca ómenii n'aru avé trebuintie de a culege vre o invetiatura dintrens'a. Un'a cá acést'a ar dovedí, ca atât preotii cât si invetiatorii nostri nu au trebuintia, cá de aci inainte se invetie, care este adeveratulu reportu dintre preoti si invetiatori. Sciu acést'a din preparandia si din teologia; ér ceea ce au invetiatu acolo, li-s'a prefacutu deja in sange si in carne prin viétia si prin punerea in lucrare a acestui reportu.

Preotulu este preotu nu numai in biserica, dar

si in scóla. Si eu am vediutu preoti, cari nu potu avé astemperu si linisce, nu potu dormi si manca, cand sciu, ca in scól'a din parochi'a loru lucrurile nu mergu, precum ar trebui se mérga. Ba despre repositulu pop'a Solomonu din satulu vecinu, am aflatu, ca lipsindu odata invetiatoriulu din parochi'a lui dela scóla, fara cá se-lu fia incunosciantu, cá se mérga densulu la scóla, se-lu suplinésca — trei dile n'a potutu manca de necazu, si de amaratiune, ca cum s'a potutu intemplá un'a cá acést'a.

Se vedi, iubite nepote, parintele Solomonu asia intielegea lucrulu cu scól'a si cu invetiatoriulu, si anume ne dicea de multe ori. Este slujba grea slujb'a dascalului, si o slujba, carea daca nu-si implinesce bine chiamarea, atunci noi preotii putien, seau chiar nimicu nu potem face nici in biserica, nici afara de biserica. Cand scól'a nu si-a implinitu la timpulu seu detorinti'a, pana cand adeca prunculu este crudu si usior flecsibilu, atunci putien mai póte corege preotulu pre densulu.

Asia gandea parintele Solomon in vremea lui. Si eu asia am aflatu, ca bine a ganditu si bine a facutu. Elu sprijinea si ajutorá cu tóta puterea pre invetiatoriu in gréu'a lui chiamare. Daca intelniá pre timpulu scólei unu pruncu pre utilia, nu-lu lasá se-si pérda vremea a nimic'a, si nu se lasá pana cand nu-i succedea, cá se capaciteze pre parinti se-lu trimita la scóla.

La scóla inca mergea adeseori, si aici asia dicea elu de multe ori cu unu feliu de multiemire sufletésca, de multe ori i-a succesu se indrepteze, si se faca multe lucruri bune. Cât timpu a traitu si a functionatu densulu cá preotu in parochi'a s'a s'au schimbatu vr'o patru invetiatori; dar toti au remasu multiemiti pre deplin cu portarea lui facia de scóla. Pre de alta parte apoi si invetiatorii lu-cinsteau, si lu-sprijineau din tóte puterile intru inaintarea lucrurilor parochiei. Nici odata nu s'a nascutu in nici unulu din ei nici gandulu, cá se se intrebe, care este mai mare dintrensii: preotulu, seau invetiatoriulu?

Acum asia audu, ca in multe pãrti s'a ridicatu si acésta intrebare. Eu cá preotu gandindu asupra acesteia intrebãri am aflatu ca ea este resolvita pentru noi in biserica si in scól'a nóstra confessionalã fórte de multu. O-a resolvitu adeca mantuatoriulu Christos in cuvintele: „cine vrea se fia intre voi mai mare, trebuie se fia tuturor sluga.“

Va se dica in biserica marirea depinde dela slujb'a, pre carea o facem; si mari suntem toti cand ne facem detorinti'a si slujimu multu. Dar acésta marime a nóstra nu o buciunãmu in lume, pentruca daca facem binele, nu este iertatu, se scie drépt'a ce face stang'a. Omenii din parochia vedu, si observéza si ceeace lucréza preotulu si ceeace lucréza invetiatoriulu; si pretiuescu pre fiacare dupa lucrulu lui.

De aci urméza de sene, ca cine vrea se fia mare, se fia pretiuitu si vediutu, acel'a se lucreze, si

se se póte, precum pretinde slujb'a si chiamarea lui. Cand face astfelu n'are se se téma nimenea de nimicu, pentruca fapt'a buna nu móre nici odata, si resplat'a in cinste si in védia vine de sene.

Daca se afla intre preotii si invetiatorii nostri câte o mica nentielegere in privinti'a reportului dintre preoti si invetiatori, apoi se scii iubite nepóte, ca precum am bagatu eu de seama, seau unulu, seau altulu, seau amendoi nu-si pricepu chiamarea; si apoi nepricependu-si chiamarea in locu de a-si vedé de lucru, se ocupa cu cestiuni de nimicu in pagub'a bisericeii si a scólei.

De unde sfatulu meu pentru astfelu de ómeni este, cá se-si véda preotulu de slujb'a s'a preotiésca, ér invetiatoriulu de invetiatoria, si atunci reportulu dintre preoti si invetiatori remane o cestiune resolvita pentru vecii veciloru.

Noi preotii si invetiatorii avem unulu si acelasi scopu, si anume: crescerea poporului si ridicarea lui prin cultura si moralitate. Suntem deici tovarasi, si cu tovarasi'a, sciutu lucru este, ca numai atunci merge bine, daca toti tovarasii sunt frati intre sene, si lucra fratiesce, seau cum se dice „mana-n mana.“

Dar ómeni fiend si noi preotii si invetiatorii, se intempla, de câte odata vine vremea, de ne mai si superãm unulu pre altulu pentru câte o gresiéla. In astfelu de casuri inase, daca adeca gresiesce cinev'a de noi, detori suntem a-ne aduce aminte, ca ómeni suntem si noi, si cá ómeni „multu gresimu toti.“ Se-ne aducem apoi mai departe aminte, ca daca cinev'a a gresitu in genere, seau o comisu o sminta facia de noi, nu in aceea sta virtutea, cá se-lu rusinãmu, se-lu despretiuimu, si sicanãmu; ci numai in aceea, cá se-lu iertãmu, si se ne dãm tóta silinti'a a-lu indreptá.

Asia ne poruncesce la toti se facemu sant'a evangelia; si in mesura mai mare, decât altor'a, ne poruncesce evangali'a noue, preotiloru si invetiatoriloru.

Cand ne vom aduce aminte de acésta porunca, nu se póte, cá se nu ne gasimu fiecare, ce este lucrulu nostru, si nu se póte, cá acestu lucru se nu-lu si facem cu placere, cu bucuria si cu sporiu.

TESTAMENTULU

fericitului Teodor Papp.

1. *Eu Teodor Papp*, sentiendu-me morbosu si slabitu la puterile fisice, dar cu minte intreaga si sanatósa, pentru casulu mortii, recomendu sufletulu meu gratiei nemarginite atotpoternicului Dumnedieu, ér trupulu meu voescu se se inmormenteze in modu provizoriu in cimiteriulu greco-orientalu romanu din Lugosiu de unde apoi se fie transportatu cat de curendu si asediatu la odichna eterna in cript'a mea familiara. carea dupa mórtea mea va trebui se se zidéscã in Gyul'a (Békés-Gyula) in cimiteriulu greco-orientalu romanu.

2. Tóta averea mea miscatóre si nemiscatóre, despre carea nu facu alta dispositiune mai la vale, si carea se afla la Lugosiu, Zsabar, Kékes si Giula, o destinezu pentru o fundatiune greco-orientala romana in Giula (Békés Gyula) carea se pórté numele „Fundatiunea lui Teodor Papp,” si adeca

a) scopulu „Fundatiunei Teodor Papp” este: ca din venitul curatu anualu a tuturor averilor mele se se impartiésca stipendii anuali tenerilor greco-orientali romani din Giula (Békés Gyula) cari sunt saraci, lipsiti de mediu-lócele materiale si studiéza la atare gimnasiu, academie ori universitate in Ungari'a ori in streinatate

b) Acésta fundatiune va provedé cu stipendiu in prim'a linea pre neamurile mele pana la stranepoti si stranepóte, cari s'au nascutu dela trei surori ale mele si umbla la orice scóla, si numai sum'a, ce va remané dupa stipendiarea neamurilor mele se va intrebuintiá pentru tenerii romani greco-orientali din Giula.

c) Unu stipendiu, fie pentru neamuri, fie pentru tenerii romani greco-orientali din Giula, nu póte trece preste 400 fl. adeca: patru sute florini la anu pentru o persóna.

d) Neamurile mele, intocmai ca tenerii greco-orientali romani din Giula, déca sunt respitori, ori nu facu propasire indestulítóre in invetiamentu sunt eschisi dela stipendii

e) Neamurile mele, remase dupa trei sorori ale mele, numai pana la stranepotii si stranepótele mele de sora pota avé prioritate inuaita tenerilor romani greco-orientali din *Giula*, ér ceice urméza dupa stranepotii si stranepótele mele dupa trei Sorori ale mele, numai ca straini se potu luá in considerare la impartirea stipendiilor.

f) Famili'a amicului meu Dr. *Atanasiu Marian Marienescu*, jude la tabl'a regésca din Budapest'a si a avocatului din Lugosiu *Ioane Nedelcu*, are d'a fi privita egala cu neamurile mele pana la stranepoti si stranepóte. Va se dica: urmatorii din famili'a *Marienescu* si *Nedelcu* pana la stranepoti si stranepóte, pana cand umbla la atare scóla, sunt a se provedé cu stipendii in prim'a linea intocmai cá urmatorii sororilor mele.

g) Toti acei'a, cari din fundatiunea mea creata prin acestu testamentu vor primi stipendii au se se numésca de „stipendistii lui Teodor Papp.”

3. Manipularea intregii mele averi, impartirea stipendiilor pe bas'a punctului 2) censurarea recursoru si a testimoniilor, precum si eschiderea dela stipendii, cu unu cuventu: facerea tuturor dispusitiunilor necesarie spre acelu scopu, cá fundatiunea mea se corespunda intentiunei mele, ca adeca: neamurile mele pana la stranepotii si stranepótele ale sororilor mele se umble la scóla, si ca tenerii romani greco-orientali din *Giula*, se aiba medilóce ma-

teriale de a poté studiá la gimnasia si la institute mai innalte de invetiamentu, — o incredintiezu Veneratului consistoriu greco-orientalu romanu din *Aradu*, pre care lu-rogu cu deadinsulu, ca-se caute cu orice pretiu a sustiené si a intrebuintiá venitul curatu alu fundatiunei mele spre crescerea si luminarea tinerimeii greco-orientale romane din *Giula*, (*Békés Gyula*). Dorescu totodata, ca spre orientare si controla socotile anuale ale fundatiunei mele, precum si numele stipendiatoru sa se faca cunoscutu publicului romanu greco-orientalu prin atare fóia romana, socotile inse spre censurare si intarire se subscérna in fiecare anu la sinodulu eparchialu alu diecesei *Aradului*, ori in casu de lipsa la consistoriulu greco-orientalu romanu alu *Metropolier* nóstre din *Sibiu*. Rogu deci pre Veneratulu consistoriu greco-orientalu romanu din *Aradu* se binevoiésca a elaborá si unu statutu pentru manipularea fundatiunei mele, impartirea si sumele stipendiilor anuale, mai departe pentru modalitatea, cum se se censureze, controleze si publice socotile fundatiunei mele.

4. Bunei mele sotie *Ofeli'a*, déca ea va remané in stare de veduvia, pana la mórte, lasu a i-se platí din tóta averea mea sum'a de 30,000 fl. adeca: treidieci de mii de florini valut'a austriaca ca deplina escontentare, prin ce firesce incéta si dreptulu ei vidualu basatu pe legile patriei. Daca inse ea se va maritá si nu va mai portá numele meu: atuncea ea in locu de treidieci de mii de florini are se capete din tóta averea mea numai 15,000 fl. cincispredieci mii de florini. Ér déca dens'a in ori se privintia s'ar aretá nedémna de numele meu, de nemultiamitóre, ori déca, nendestulindu-se cu dispositiunile mele testamentale, in ori-ce directiune si sub ori-ce titlu de dreptu ar atacá cu procesu acestu testamentu alu meu; atuncea soci'a mea *Ofeli'a*, din tóta averea mea numai sum'a de 10,000 fl. adeca: sum'a, ce eu pentru casulu mortii mele i-am fostu asiguratú ei in contractulu nostru de casatoria.

Totu sociei mele *Ofeli'a*, lasu tóta averea mea mobila, de ori ce natura se fie, carea la mórtea mea se va aflá in cas'a mea. I-concedu totodata, ca pana cand ea va remané veduva, locuinti'a de astadi, din cas'a mea se o folosésca fara nici o desdaunare, ori chiria; caci dorinti'a mea este, ca soti'a mea se nu sufere nici o lipsa, si se fie provediuta cu tóte cele de lipsa si dupa mórtea mea.

5. *Las bisericeii greco-orientale din Lugosiu*, sum'a de 1000 fl. adeca: un'a mie de florini, a carei interese se se intrebuintieze pentru lipse scolare si bisericesci greco-orientale romane.

6. Lasu sorei mele *Catarin'a*, 5000 fl. adeca cinci mii de florini. Ei lasu si cocia mea, si hamurile cele nóue, precum si masin'a de trieratu (*Göppel*), carea se afla la *Kékes*.

7. Fiindca mi-au moritu dóue sorori, lasu urmatoriloru acestor'a la olalta 10,000 fl. adeca diece mii

de florini, va se dica : urmatorii dupa fiecare sora repausata capeta 5, 000 fl. di : cinci mii de florini.

8. *Lasu bisericeii greco-orientale romane din Kékes* 200 fl. adeca doue sute de florini pentru pomenirea si odichn'a — sufletului meu, avendu a se tiené pentru procente in totu anulu unu parastasu la diu'a santului Teodor.

9. *Lasu bisericeii si scoléi greco-orientale romane din Giu'l'a*, din veniturile averiloru mele câte 80 fl. adeca optdieci de florini la anu, avendu si acolo a se tiené parastasu pentru mine in fiecare anu la santulu Tóder, si din sum'a de optdieci florini a se platí spesele parastasului, dintre cari destinezu fiecarui preotu, care va functioná, câte cinci florini, si numai restulu se va poté intrebuintiá pentru acoperirea lipseloru bisericesci si scolare.

10. *Lasu corului vocalu romanu din Giu'l'a*, déca atare se va infintiá, optdieci de florini la fiecare anu, pana cand va esiste unu atare coru vocalu.

11. *Lasu Teodorei Nedelcu*, fetei avocatului Ioanu Nedelcu, se i-se platésca cand se va maritá, sum'a de 500 fl. adeca : cinci sute de florini.

12. *Lasu prunciloru avocatului Nicolae Prosteanu*, din Lugosiu, 500 fl. adeca cinci sute de florini odata pentru totdeun'a, facandu-se din acésta suma inpartire egala intre ei.

13. *Lasu preotului greco-orientalu romanu din Kékes* sum'a de 100 fl. adeca : una-suta de fl.

14. *Lasu* 200 fl. adeca : doue sute de florini familiei invatiatoriului greco-orientalu romanu din *Giu'l'a*, cu numele *Markus*, odata pentru totdeun'a.

15. *Lasu* câte 50 fl. adeca : cincideci de florini casinei romane din Lugosiu, reuniunei romane de cantari si musica din Lugosiu, spitalului din Lugosiu, si copiiloru seraci greco-orientali romani pentru vestminte, la olalta deci 200 fl. adeca : doue sute de florini.

16. *Lasu* 100 fl. di : un'a suta de florini servitoriului meu *Vasilie*, pentru ca m'a servitu cu credintia, ér bucataresei mele 80 fl. adeca : optdieci de florini.

17. Cu vestmintele mele dispune soci'a mea *Ofeli'a*, dupa placu, ea va dá dupa placu unele din mobilii si surorii mele *Catarin'a*.

18. De esecutoru alu testamentului meu lu-denuescu pre Domnulu avocatulu *Ioane Nedelcu*, din Lugosiu, care va ingrijí, cá tóte dispoziitiunile testamentului meu se se implinésca cu acuratétia, elu va ingrijí asemenea si platirea datoriiiloru mele si va incassá si pretensiunile mele, ce le amu in Lugosiu, ori in alte locuri, insemnu inse, ca datorasiloru mei iertu tóte percentele decadiute pana la mórtea, avendu a se incassá dela densii numai capitalulu.

19. Dorescu, ca din venitul averiloru mele inainte de tóte se mi se faca o cripta familiara sub numele „*Cripta familiei Teodor Papp*,” in cimiteriulu greco-orientalu romanu din *Giula* ro-

mana, unde — precum disei mai susu — trupulu meu va fi transportatu din Lugosiu si asediatu spre odichna eterna. In urma.

20. Rogu pre Veneratulu consistoriu greco-orientalu romanu din Aradu, precum si pre esecutorulu testamentului meu *Ioane Nedelcu*, se binevoiésca a face astfelu de dispoziitiuni, ca la realizarea masei lasamentului meu, dintre realitatiile mele, incatu se póte, se se pastrezé in natura pentru fundatiune cele trei case ale mele din strad'a podului in Lugosiu romanu, pentruca aceste case, avendu o situatiune fórte favorabila pentru comerciulu, negresitu ca din anu in anu vor aduce venituri mai mari fundatiunei mele.

21. Pretensiunile mele din *Bolduru*, *Hodosiu*, *Zsabáru*, *Ollóság* si *Ohabaforgács* se se incasseze asemenea fara procente si-lu lasu *Teodorei* fetei lui *Ioane Nedelcu*, avocatulu.

Anunciu literaru.

In editur'a tipografiei nostre a aparutu de sub pressa :

„*Calendariu*“

pentru anulu dela *Christosu* 1888.

Nu este intentiunea nostra se recomandámu on. nostru publicu acesta carte indispensabila din ori ce casa, de ora-ce trecutul se de 8 ani este destula doveda recomandatoria. Deca totusi luámú in colónele foei acesta notitia, o facemu pentru cá se constatámu inca odata valoarea nedisputabila a acestei cárti, si acum cu atátu mai vertosu, cu cátu cá ne-am convinsu, cá la nici unu poporu din lume o carte mai interesanta si mai voluminoasa, pentru pretiulu bagatelu de 30 cr. v. a, nu exista.

Editatu in formatulu cunoscutu si redactatu totu cu atátu precautiune ca si cele de pana acumu, *calendarulu* tipografiei diecesena consta din 8 cole tiparite si cuprinde :

1) Date cronologice si partea puru calendaru grafistica.

1) Patrariele buniloru si profetii climatice pentru fiecare di.

3) Genealogi'a casei domnitorie si a toturoru caselor domnitorie din Europ'a.

4) Siematismulu metropoliei si in specialu alu diecesei Aradului.

5) Tarife de ori ce categorie.

6) Tergurile cele mai insemnate din Ungari'a si Ardealu.

7) „*Siendrea*“ novela istorica referitoria la stramutarea Romaniloru din Maramuresiu in Moldov'a cu deosebitu respectu la impregiurarile religiuinare de pre atunci.

8) Poesii alese dela cei mai renumiti autori.

9) Diferiji articli instructivi referitori la economia-

10. Datine poporale.

11) Naratiuni poporale, s'au povesti de cuprinsu interesantu si multe anectote forte distragutorie, precumu si glume amuzante.

12) Anunciuri mai alesu cu privire la necesitatiile poporului romanu.

Totinsulu vediendu si cetindu *calendarulu* amintitu va constatá, cá editur'a si redactiunea au adusu tóte

sacrificiele posibile pentru ca se contribuesca la emanciparea poporului romanu.

Totu dela 10 exemplarie se da unulu rabbatu.

D i v e r s e .

* *Statutele bancei „Victori'a“ din Aradu* s'au aprobatu din partea tribunalului regescu; si precum aflam, institutul si-va incepe activitatea in prim'a Novmvre cal. nou anulu curentu.

Dorim celu mai bunu succesu acestei frumoase intreprinderi!

* *Multiamita publica.* Ilustrulu Domnu Zeno Mocsonyi, daruindu la cassa in favorulu Reuniunei femeiloru romane din Aradu, si provincia diurnele sale de deputatu la Sinodulu diecesanu aradanu, din anulu curentu' in suma de 30 fl. 16 cr. adeca treidiecei florini si 16 cr. cu placere me grabescu a-i aduce adenca multiamita pentru acestu daru facutu in folosulu crescerei femeiloru romane. Aradu, 12. Octomvre 1887 Letitia Oncu, cass. Reuniunei.

* *Timpulu* in decursulu septemanei trecute a fost forte nefavorabilu culesului viiloru. Mai intréga septaman'a a plouatu nisce ploii reci.

* *Contr'a difteritei.* — Dr. Delthilu, medicu, recomanda ca mijlocu practic contr'a difteritei, urmatórea procedura: Pune intr'unu vasu egale canitáai de terpeninu si sulfuru fluidu si aprinde acésta amestecatura. Dupa ce ai aprinsu, veivedé, ca se desvólta unu fumu de o colóre rasinósa, care intuneca cas'a, unde ai aprinsu amestecatura. Inspirandu catev'a minute bolnavulu de difterita fumu de acel'a, si continuandu a face acést'a de mai multe ori, in trei s'au patru zile va fi deplinu sanatosu. Respiratiunea cea greóia a bolnavului precum si inecarea, in curend voru fi delaturate. Fumulu, resp. gazulu desvoltatu din amestecatura fluideloru, contribue la desfacerea si delaturarea cresceturei, ce s'a formatu, care va fi si aruncata afara.

* *Doctoria pentru durere de dinti.* — „Gazet'a Saténului“ da, celoru ce suferu de dinti, urmatórea recéta: Ceri unui spiceru se ti dissolve in o sticlutia cu siette grame de cloroform, patru grame masticu in picaturi, apoi se-ti adauge doue grame de balsamu Peruvianu. Te intorci a dóu'a di, — adeca lasandu spicerului timpulu se filtreze acésta amestecatura, care inainte de a fi strecurata, trebue se stea vr'o di pentru a se amestecá si disolvá bine, — si-ti iai sticluti'a, impreuna cu putinu bumbacu. Cand te va durea vr'o masea, n'ai de cátu se torni vr'o doue séu trei picaturi din acea sticlutia pe putinu bumbacu pe care-lu vei introduce in bórt'a (partea gaunósa) maselei ce te supera. Bórt'a va fi astupata si durerea i-ti va disparé.

* *Descoperiri archeologice.* Cetimu in Liberalulu din Iasi. Cu ocasi'a daramarii cazarmeloru ruinate si a zidului cetatiei ce incungiura vechiulu si traditionalulu palatu alu domnitoriloru Moldovei, s'a gasitu la o adencime aprópe de 3 meti unu craniu umanu, fara alte oseminte. Aprópe de acelu locu, s'a mai gasitu o parte de obuzu de forma conica, ér sub zidirea, unde, a fostu din vechim casarm'a escadronului de ulani, si mai in urma a escadronului de jandarmi caleri, s'a descoperitu gur'a unei privnitie cu mari bolti de piétra, avendu, o multime de hrubo ce se ietindu pe sub piéti'a palatului,

dintre care un'a din hrube este infundata cu o multime de bucati de caramidi, ce se presupune ca ar masca trecerea mai departe.

In privinti'a craniului, exista mai multe versiuni. Dupa unii se crede ca ar fi capulu lui Motiok, ér dupa dupa altii, capulu vornicului Velicico Costinu, fratele ilustrului cronicaru Mironu Costinu. Versiunea din urma este sustienuta prin aceea, ca Velicico a fostu taiatu langa cisma din porunc'a lui Constantinu Cantemiru VV. si in adevern capulu este gasitu fórte aprópe de urmele unei cisme unde dupa-cum se dice, ar fi fost casarm'a semeniloru.

Noi nu afirmám nici un'a, nici alt'a caci se póte ca capulu gasitu se fia alu vre unui altu condamnatu politicu, care dupa-cum spune istori'a, se infiea la pórt'a curtii. In ori-ce casu ar fi de doritu se se randuiesca o comisiune de barbati competenti spre a se ocupá de aceste descoperiri.

C o n c u r s e .

Pentru deplinirea parochiei de class'a prima din comun'a Micalac'a, remasa vacanta dupa mórtea preotului Ioanu Monti'a, se escrie concursu cu terminu de 30 zile dela prim'a publicare a acestui concursu in fói'a „Biserici'a si Scol'a.“

Emolumintele impreunate cu acésta parochia sunt celea ce leau avutu si preotulu de mai nainte, adeca:

a) Un'a sesiune parochiala cu competenta de pasiune de 12 jugere pamentu aretoriu, carea pe anulu 1887 e esarendata prin Ven. Consistoriu, si alesulu de acolo si va primí competenta.

b) birulu preotiescu indatinatu dela 170 numere de casa, si anume dela celea cu pamentu cate un'a mesura grau, dela celea fara pamentu cate 50 cr.

c) Venitele stolari.

Se obsérva ca la casulu candu comun'a bisericésca va fi constrinsa a deschide si a trei'a scol'a, si comun'a n'ar fi in stare a dotá pre alu treilea invetiatoriu, alegandulu preotu va fi indetoratu a purtá si sercin'a de invetiatoriu in scol'a a trei'a.

De asemine se observa ca pentru alegendulu preotu comun'a bisericésca nu are casa parochiala, ci singuru va trebú a se ingrigí de cortelu.

Dela recurenti se recere se aiba cualificatiunea prescria in §-lu 15 l. a. din „Regulamentulu pentru parochii.“

Recursele ajustate cu documintele recerute de suscitatu §-alu regulamentului, precum si cu documintele despre ocupatiunea de pana aci, atestatu de conduita si moralitate, — au a se trimite pana la terminulu susu expusu Reverendissimului Domnu protopresviteru alesu alu Aradului Moise Bocsianu, in Curticiu.

In recurre reflectantii au se espuna ca cunoscú si primescu intru tóte conditionile din concursu.

Recurentii cu observarea celoru prescrie in §-lu 18 din „Regulamentulu pentru parochii“ au a se presentá inaintea alegatoriloru pentru a cantá respective a celebrá si a cuventá in vre-o dumineca ori alta di de serbatóre.

Datu din siedinti'a comitetului parochialu din Micalac'a tienuta la 21. Sept. (3. Octomvre 1887.)

Pentru Comitetulu parochialu:

Ioanu Ciór'u,
presiedinte.

Contielesu cu; MOISE BOCSIANU, m. p. adm. protop.

Prin acést'a se escrie concursu pe vacant'a statiune invetiatorésca din comun'a **Temesesti**, cu terminu de alegere pe **18/30. Octomvre 1887.**

Emolumintele sunt :

1. In bani gat'a 100 fl. 2) pentru naturalie 92 fl. 3) 10 orgii de lemne in natura, 4) $\frac{1}{2}$ sesiune pamentu aratoru pe dealu si padure, 5) quartiru liberu cu intravilanu, 6) spese de conferintie invetiatoresci 8 fl. 7) Pentru Curatoritu 6 fl.

Dela recurrenti se recere se aiba cualificatiunea prescisa in statutulu organicu si se se prezenteze in vre-o Dumineca ori sarbatóre in biseric'a din Soborsinu, spre a-si aretá desteritatea in cantu si tipicu.

Aspiratii au a-si subterne recursese lor adresate Comitetalui parochialu din Soborsinu Preonoratului Domnu Vasiliu Belesiu protopresviteru in Radn'a.

Soborsinu la 20. Septemvre 1887.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu: **VASILE BELESIU**, m. p. protopresv.

—□—

Pentru deplinirea postulu de preotu impreunatu cu celu invetiatorescu gr. or. de class'a a III din **Bunea**, se escrie concursu cu terminu de alegere pe diu'a de **25. Oct. st. v. 1887.**

Emolumintele sunt: un'a sesiune de 30 jugere, parte aratoriu parte fénatie; 604 \square gradin'a scólei; $\frac{1}{2}$ jugeru estravilanulu scólei; cate un'a mesura de cucuruzu despoiatu dela 100 numeri de casa; stol'a indatinata si anume: cate 20 cr. pentru un'a molitva; pentru un'a logodna, vestiri si cununia la olalta 5 fl. pentru un'a inmormentare simpla la cei peste 7 ani 3 fl. 50 cr. sub 7 ani 1 fl. 20 cr.: pentru cetirea unui evangelistu 1 fl. — 20 meti cucuruzu in bómbe, 10 meti grâu, 7 orgii de lemne din cari se incaldiesce si scól'a, si locuintia libera in localitatea scólei.

Recursese ajustate conform §-lui 13 din „Statutulu organicu“ se se tramita pana la **23. Octomvre st. v. 1887** parintelui protopopu tractualu Georgiu Greciunescu, in Belincz p. u. Kiszető; avendu recurrentii a se presentá in vr'o dumineca ori sarbatóre in biseric'a locala, spre a-si aretá desteritatea in cantári ori cuventarile bisericiesci.

Comitetulu parochialu gr. or.

In contielegere cu mine: **GEORGIU CRECIUNESCU**, m. p. protopresviteru tractualu.

—□—

Pantru deplinirea parochiei gr. or. vacante de class'a III din **Dubesci**, se escrie concursulu cu terminu de alegere pe diu'a de **18/30 Octomvre 1887.**

Emolumintele sunt: un'a sesiune de 32 jugere parte aratoriu parte fénatie; stol'a indatinata si birulu parochialu cate un'a respective $\frac{1}{2}$ mesura cucuruzu in bómbe dela 150 numere de case, si platiu parochialu intravilanu de $\frac{1}{2}$ jugeru.

Recursese ajustate conform §-lui 13 din „Statulu organicu“ se se tramita pana la **16/28 Octomvre a. c.** parintelui protopopu tractualu Georgiu Creciunescu, in Belincz p. p. Kiszető; avendu recurrentii a se presentá in vr'o Dumineca ori sarbatóre in biseric'a locala, spre a-si aretá desteritatea in cantari ori cuventarile bisericiesci.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **GEORGIU CRECIUNESCU**, m. p. protopresviteru.

—□—

Conform decisului Venerabilului Consistoriu dto 6/18. Augustu a. c. Nr. 2552 se escrie concursu pentru deplinirea parochiei a dou'a vacante din **Beb'a-vechia**, in protopresviteratu B.-Comlosiului, clasificata de class'a prima, cu terminulu de alegere pe **26. Octomvre v. a. c.**

Emolumintele anuale sunt :

Folosirea sesiunei parochiale vacante de sub Nr. c. F. 253, birulu si stolele usuate, cari laolalta dau unu venitu anualu de 840 fl. v. a.

Recurentii vor avea a-si instrui recursese conform Statutulu organicu bisericescu si regulamentulu pentru parochii, si adressate comitetulu parochialu a-le trimite subscrisului administratoru protopresviteralu in Nagy-Torák, cottulu Torontál, pana in 24. Octomvre vechiu a. c., avendu recurrentii pana la alegere a-se presentá in biseric'a spre a-si aretá desteritatea in cantare respective in predicare.

Dela recurrenti se pretinde cualificatiunea receruta pentru parochii de class'a prima, — in se in casulu cand n'ar fi nici macaru doi recurrenti de class'a prima, se vor suscepe in candidatiune si recurrenti de a dóu'a classa, — caror'a li este permis a recurge pe acést'a parochia.

Beb'a-vechia, la 6/18. Septemvre 1887.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **PAULU TEMPEA**, m. p. administratoru protopopescu.

—□—

Din cauza cà la postulu de invetiatóre dela scól'a de fete din comun'a **Eic'a-romana**, in inspectoratulu Banat-Comlosiului, nu a competatu nici o recurenta, se escrie de nou concursu cu terminulu de alegere pe **18/30. Octomvre a. c.**

Emolumintele anuale sunt: 1) Salariu in bani gata 300 fl. v. a. 2) pentru quartiru 40 fl. v. a. 3) pentru conferintie 12 fl. v. a. 4) pentru scripturistica 5 fl. v. a.

Recurentele sunt avisate a-si trimite recursurile instruite cu tóte documentele necesarii producendu si testimoniulu de cualificatiune din limb'a maghiara, M. Onoratulu Domnu inspectoru scolaru Paulu Tempea, in Nagy-Torák, cottulu Torontál, pana in diu'a premergatóre alegerii. — Dela alegend'a invetiatóre se cere a propune in scóla lucruri frumoése de mana.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu: **PAULU TEMPEA**, m. p. inspect. scl.

—□—

Se escrie concursu pe postulu de invetiatóre din **Fibisiu**. cu terminu de alegere pe **11/23. Octomvre a. c.**

Emolumintele anuali sunt :

- 1) In bani gat'a 180 fl, 90 cr.
- 2) In naturale: grâu 28 hecto.
- 3) In lemne 24 metri din care si scól'a se va incaldí.
- 4) Pentru conferintie pausialu 6 fl.
- 5) Quartiru frumosu si spatiosu cu gradina pentru legumi.

Recurentele au se substérna petitiunile lor cu recerutele documente adressate com. par. parintelui inspectoru, de scóle per Vinga in Szecsány — apoi a se presentá in vre-o dumineca la s. biseric'a din locu.

Fibisiu 10. Sept. 1887.

Eutiniu Vuia, m. p.
not. com.

Dimitriu Miutiu, m. p.
pres. com.

In contielegere cu mine: **IOSIF GRADINARIU**, m. p. inspectoru scolaru.

—□—